

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

ในการวิจัยเรื่อง “การศึกษาความคิดเห็นของนิสิตชาวต่างประเทศที่มีต่อการจัดการศึกษาในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย” คณะผู้วิจัยสรุปอภิปรายผล และข้อเสนอแนะตามลำดับดังต่อไปนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นของนิสิตชาวต่างประเทศที่มีต่อการจัดการศึกษาในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของนิสิตชาวต่างประเทศ จำแนกตามประเทศ สถานภาพของนิสิต คณะ ระดับชั้นปีที่ศึกษา
3. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของนิสิตชาวต่างประเทศที่มีต่อการจัดการศึกษาในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นิสิตชาวต่างประเทศที่กำลังศึกษาอยู่ระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 1-4 ปริญญาโท และปริญญาเอก มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (ส่วนกลาง) ที่ลงทะเบียนเรียนภาคการศึกษาที่ 2/2552 จำนวน 318 รูป/คน โดยส่งแบบสอบถามไปจำนวน 320 ฉบับ เก็บคืนมาได้จำนวน 318 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับการวิจัยในครั้งนี้เป็นแบบสอบถามที่คณะผู้วิจัยได้ได้สร้างขึ้นมาจากการทบทวนเอกสารแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพร้อมทั้งข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญ โดยแบ่งออกเป็น 3 ตอน

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นของนิสิตชาวต่างประเทศต่อการจัดการศึกษา 5 คือ ด้านการจัดการศึกษา ด้านการเรียนการสอน ด้านหลักสูตร ด้านการวัดผลและประเมินผล และด้านอาคารสถานที่เรียนและสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ

ตอนที่ 3 ปัญหาและข้อเสนอแนะต่าง ๆ (เพิ่มเติม)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ข้อมูลจำนวนนิสิตชาวต่างประเทศ
2. ทำหนังสือขอญาติ 1 บัณฑิตวิทยาลัย 4 คณะเพื่อจัดเก็บข้อมูลไปยังหัวหน้าหน่วยงานต่าง ๆ ที่เลือกเอาไว้
3. คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการแจกแบบสอบถามด้วยตนเอง

5.1 สรุป

ในวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความคิดเห็นของนิสิตชาวต่างประเทศ จำแนกตามประเทศ สถานภาพของนิสิต คณะ ระดับชั้นปีที่ศึกษา และเพื่อรวบรวมข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับเรื่องความคิดเห็นของนิสิตชาวต่างประเทศที่มีต่อการจัดการศึกษาในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยจำนวน 320 ชุดคิดเป็นร้อยละ 100 ของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด จำนวน 318 รูป/คน โดยใช้แบบสอบถามโดยใช้สถิติร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา

สรุปข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผลจากการศึกษาวิจัยตามข้อมูลกลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถาม พบว่า กลุ่มตัวอย่างคือนิสิตชาวต่างประเทศที่กำลังศึกษาอยู่ระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 1-4 ปริญญาโท และปริญญาเอกที่กำลังศึกษาอยู่ในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีสถานภาพเป็นพระภิกษุ คิดเป็นร้อยละ 85.22 รองลงมามีสถานภาพเป็นสามเณร คิดเป็นร้อยละ 11.30 มีสถานภาพเป็นคฤหัสถ์ คิดเป็นร้อยละ 2.17 และมีสถานภาพเป็นภิกษุณี คิดเป็นร้อยละ 1.30 มีอายุต่ำกว่าหรือเท่ากับ 25.68 ปี คิดเป็นร้อยละ 64.35 และอายุสูงกว่าหรือเท่ากับ 25.69 ปี คิดเป็นร้อยละ 35.65 มีอายุพรรษาสูงกว่าหรือเท่ากับ 4.39 พรรษา คิดเป็นร้อยละ 49.49 และมีอายุพรรษาต่ำกว่าหรือเท่า คิดเป็นร้อยละ 4.38 มีปัจจัยเกี่ยวกับระดับการศึกษาปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 91.74 มีปัจจัยเกี่ยวกับระดับการศึกษาปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 7.39 และมีปัจจัยเกี่ยวกับระดับการศึกษาปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 0.87 กำลังศึกษาอยู่ในชั้นปีที่ 1 คิดเป็นร้อยละ 43.48 กำลังศึกษาอยู่ใน

ชั้นปีที่ 2 คิดเป็นร้อยละ 21.74 กำลังศึกษาอยู่ในชั้นปีที่ 3 คิดเป็นร้อยละ 17.83 และ กำลังศึกษาอยู่ในชั้นปีที่ 4 คิดเป็นร้อยละ 16.96 ความคาดหวังของนิสิตชาวต่างประเทศที่มีต่อการจัดการศึกษาในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อยู่คณะพุทธศาสตร์ คิดเป็นร้อยละ 39.57 รองลงมาศึกษาอยู่คณะครุศาสตร์ คิดเป็นร้อยละ 6.52 และศึกษาอยู่คณะมนุษยศาสตร์ คิดเป็นร้อยละ 25.65 ศึกษาอยู่คณะสังคมศาสตร์ คิดเป็นร้อยละ 28.26 เป็นนิสิตประเทศประเทศอื่น ๆ คิดเป็นร้อยละ 49.57 รองลงมาเป็นนิสิตประเทศลาว คิดเป็นร้อยละ 26.09 เป็นนิสิตประเทศกัมพูชา คิดเป็นร้อยละ 22.17 เป็นนิสิตประเทศอินเดีย คิดเป็นร้อยละ 1.30 และเป็นนิสิตประเทศศรีลังกา คิดเป็นร้อยละ 0.87 มีสถานที่เรียนอยู่ที่ มจร.วังน้อย คิดเป็นร้อยละ 80.43 รองลงมามีสถานที่เรียนอยู่ที่อาคารเรียนวัดศรีสุदारาม คิดเป็นร้อยละ 14.78 มีสถานที่เรียนอยู่ที่อาคารเรียนวัดมหาธาตุ คิดเป็นร้อยละ 4.78

5.2 ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นของนิสิตชาวต่างประเทศที่มีต่อการจัดการศึกษาในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

จากการศึกษาถึงความคิดของนิสิตชาวต่างประเทศที่มีต่อการจัดการศึกษาในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยโดยภาพรวมทั้ง 5 ด้าน พบว่า นิสิตมีความคิดเห็นต่อการจัดการศึกษา อยู่ในระดับ ปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.17 เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านการจัดการศึกษา อยู่ในระดับ ปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.29 ด้านหลักสูตร อยู่ในระดับ ปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.28 ด้านการเรียนการสอน อยู่ในระดับ ปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.15 ด้านการวัดผลและประเมินผล อยู่ในระดับ ปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.10 และด้านอาคารเรียนและสถานที่อำนวยความสะดวกต่างๆ อยู่ในระดับ ปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.05 ตามตารางที่ 4.9

1. ปัญหาและข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับการจัดการศึกษาในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยของนิสิตชาวต่างประเทศ

ด้านการจัดการศึกษา นิสิตชาวต่างประเทศมีความคิดเห็นว่า การจัดการศึกษาดี แต่ขาดการสื่อสารภาษาต่างประเทศ อยากให้มีอาจารย์ที่สนทนากับนิสิตชาวต่างประเทศเข้าใจง่าย และมีเจ้าหน้าที่สื่อความหมายภาษาต่างประเทศให้นิสิตได้ดี

ข้อเสนอแนะ ควรมีอาจารย์ที่ปรึกษาสำหรับนิสิตชาวต่างประเทศที่มีประสบการณ์ในการให้คำปรึกษา แนะนำการศึกษาให้กับนิสิตชาวต่างประเทศ ควรมีอุปกรณ์เครื่องฉายโปรเจกเตอร์ ประจำแต่ละคณะเพราะบางครั้งไม่มีเครื่องฉายโปรเจกเตอร์

ด้านหลักสูตร นิสิตชาวต่างประเทศมีความคิดเห็นว่า หลักสูตรที่จัดให้เรียนดี แต่ขาดการแนะนำเมื่อเข้ามาศึกษาและจบการศึกษาแล้วจะนำไปใช้อย่างไร ไม่สามารถเรียนวิชาที่อยากเรียนเพราะแต่ละคณะได้กำหนดกำหนดวิชาให้เรียนเรียบร้อยแล้ว

ข้อเสนอแนะ ควรมีการแนะนำหลักสูตรให้มากกว่านี้ โดยมีการจัดสัมมนาเกี่ยวกับหลักสูตรและให้นิสิตเข้าไปมีส่วนร่วมด้วย เมื่อเรียนจบไปแล้วสามารถนำไปใช้ได้กับอะไรได้บ้าง และให้เลือกเรียนรายวิชาที่อยากเรียนมากกว่านี้

ด้านการเรียนการสอน นิสิตชาวต่างประเทศมีความคิดเห็นว่า อาจารย์บางท่านยังขาดประสบการณ์ในการนำเสนอแก่นิสิต อาจารย์บางท่านยังไม่ให้ความสนใจกับนิสิตต่างประเทศเท่าไร และมีเวลาเรียนไม่เพียงพอกับการบรรยายของอาจารย์เพราะมีวันหยุดเรียนมากเกินไป

ข้อเสนอแนะ ควรมีการจัดอาจารย์ที่มาบรรยายให้ตรงกับรายวิชาที่เรียน มีมนุษยสัมพันธ์กับนิสิตบ้างและมีเวลาอุทิศตนต่อภาระหน้าที่รับผิดชอบในการบรรยาย มีเอกสารประกอบการบรรยายให้มากกว่านี้ มีเวลากับนิสิตชาวต่างประเทศด้วย

ด้านการวัดผลและประเมินผล นิสิตชาวต่างประเทศมีความคิดเห็นว่า ควรมีการวัดผลและประเมินผลอย่างเที่ยงตรง และมีเครื่องมือใช้ในการวัดผลและประเมินผล และมีการวัดผลและประเมินผลการเรียนการสอนให้กว้างมากขึ้น

ข้อเสนอแนะ ควรแนะนำและแจ้งให้นิสิตการวัดผลและประเมินผลก่อนเรียนและหลังจบการบรรยายแล้ว และมีการวัดผลและประเมินผลให้ตรงกับจุดประสงค์เนื้อหาที่อาจารย์ได้บรรยายไปแล้ว และควรประเมินผลเมื่อจบการบรรยายแต่ละครั้ง

ด้านอาคารเรียนและสถานที่อำนวยความสะดวกต่าง ๆ นิสิตชาวต่างประเทศมีความคิดเห็นว่า ยังไม่เพียงพอกับในสถานที่พักของนิสิต ต้องการอยากให้มหาวิทยาลัยจัดรถให้เพียงพอแก่นิสิต มีตู้ ATM บริการให้กับนิสิตทั่วไปด้วยไม่ใช่เฉพาะแต่เฉพาะนิสิตชาวต่างประเทศเท่านั้น ขาดการดูแลอย่างเพียงพอ

ข้อเสนอแนะ นิสิตชาวต่างประเทศมีความคิดเห็นว่า ควรปรับปรุงรถรับส่ง (ไป-กลับ) และจอดรถรับ จัดห้องอินเทอร์เน็ตให้เพียงพอแก่นิสิต และห้องสมุดไกลจากอาคารเรียนมากน่าจะมีห้องสมุดบนอาคารเรียนบ้าง การอำนวยความสะดวกในการขอต่ออายุวีซ่าอยากจะมีให้มีความรวดเร็วกว่านี้มีขั้นตอนน้อยกว่านี้

5.3 อภิปรายผล

จากผลการศึกษาการวิจัยเรื่อง ความคิดของนิสิตชาวต่างประเทศที่ศึกษาต่อในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยที่มีจำนวนสามารถเปรียบเทียบด้านปริมาณได้ เป็นนิสิตที่มา

จากประเทศลาว ประเทศศรีลังกา ประเทศกัมพูชา ประเทศอินเดีย และประเทศอื่น ๆ มีจำนวนประเทศละจำนวนน้อยไม่สามารถเปรียบเทียบกับประเทศที่กล่าวมาแล้วเมื่อเข้ามาศึกษาแล้วมีความคิดที่จะนำความรู้และประสบการณ์เรียนรู้จาก มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยกลับไปพัฒนาประเทศของตน ด้วยลักษณะดังกล่าว ผู้วิจัยได้ศึกษาความคิดเห็นของนิสิตชาวต่างประเทศโดยภาพรวม ทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ ด้านการจัดการศึกษา ด้านหลักสูตร ด้านการเรียนการสอน ด้านการวัดผลและประเมินผล และด้านอาคารเรียนและสถานที่อำนวยความสะดวกต่าง ๆ พบว่า อยู่ในระดับ ปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.17 อาจเป็นเพราะว่า นิสิตชาวต่างประเทศ มีความคิดเห็นจากการได้ความรู้ความสามารถจากการศึกษาในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยสูง เมื่อประสบกับสภาพปัญหาการเรียน การสอน การบริหารจัดการในมหาวิทยาลัยขาดความมั่นใจต่อการได้รับความรู้จากสถาบัน

ด้านการจัดการศึกษา อยู่ในระดับ ปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.29 อาจเป็นเพราะว่าการบริหารจัดการด้านการเรียนการสอนของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย มีความบกพร่องไม่สามารถสนองตอบต่อความคิดเห็นของนิสิตชาวต่างประเทศได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ (เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์ และคณะ : 2551 : 4) ได้ศึกษางานวิจัยเรื่องสภาพการจัดการศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยรูปแบบการจัดการศึกษาที่หลากหลายดังกล่าวส่งผลต่อคุณภาพและมาตรฐานการเรียนรู้ของผู้เรียน นักเรียนขาดความสามารถในการสอบแข่งขันเพื่อศึกษาต่อ นักเรียนใช้เวลาจำนวนมากเรียนเนื้อหาซ้ำซ้อนกันเนื่องจากการจัดการศึกษายังขาดความเชื่อมโยงกัน ประกอบกับจังหวัดชายแดนภาคใต้ยังมีสภาพปัญหาที่ต่างจากพื้นที่อื่น อันเนื่องมาจากความแตกต่างด้านเชื้อชาติ ศาสนา ภาษา ปัญหาคความยากจนของประชาชน ปัญหาไม่สงบในพื้นที่ที่ส่งผลกระทบต่อพัฒนาการศึกษาเป็นอย่างมาก

ด้านหลักสูตร อยู่ในระดับ ปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.28 อาจเป็นเพราะว่าหลักสูตรของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยเป็นหลักสูตรที่มีเป้าหมายเรื่องการเผยแพร่มากกว่าการนำความรู้ไปประกอบอาชีพ อาจส่งผลต่อความคิดเห็นของนิสิตชาวต่างประเทศคนน้อยลงสอดคล้องกับงานวิจัยของ (ชุติมา สัจจานันท์ และคณะ, 2551) ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับความต้องการ ศักยภาพและรูปแบบการจัดการศึกษา หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต (สารสนเทศศาสตร์) สาขาวิชาศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ผลการวิจัยพบว่า การจัดการศึกษาของ มสธ. ที่ผู้สนใจศึกษาต่อจำนวนมากสูงสุดต้องการ คือ การจัดการศึกษาตามระบบการศึกษาทางไกลของ มสธ. โดยเชิญผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกมาร่วมผลิตสื่อการสอน เป็นอาจารย์สอน อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ (ร้อยละ 36.0) มีความร่วมมือ/เครือข่ายกับมหาวิทยาลัยต่างประเทศที่เปิดสอนด้วยระบบการศึกษาทางไกลโดยนักศึกษาสามารถลงทะเบียนเรียนบางวิชาของมหาวิทยาลัยในเครือข่ายแล้วโอนหน่วยกิต

มาเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาของ มสธ. หรือมีการจัดการเรียนการสอนโดยเชิญอาจารย์จากมหาวิทยาลัยต่างประเทศที่เป็นเครือข่ายมาร่วมสอนวิชาตามที่กำหนดในหลักสูตรของ มสธ. (ร้อยละ 33.3)

ด้านการเรียนการสอน อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.15 อาจเป็นเพราะว่าประสิทธิภาพการสอนของอาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ไม่สามารถสร้างความพึงพอใจต่อผู้เรียนให้สูงได้ ส่งผลต่อความคาดหวังต่อด้านอาจารย์สอนน้อยสอดคล้องกับงานวิจัยของ (มาลี อินทร์ประเสริฐ: 2550) ศึกษางานวิจัยเรื่องความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อสภาพแวดล้อมในการจัดการศึกษาของคณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ พบว่า นักศึกษามีความพอใจต่อสภาพแวดล้อมในการจัดการศึกษาด้านการเรียนการสอนอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะคณะวิศวกรรมศาสตร์ ได้มีการจัดการเรียนการสอนโดยเน้นบูรณาการ องค์ความรู้ภาคทฤษฎีมาสู่ภาคปฏิบัติการกำหนดเนื้อหาในแต่ละรายวิชาให้มีความต่อเนื่อง และสัมพันธ์กับความคิดเห็นและมีอิสระที่จะสร้างสรรค์ผลงานได้อย่างเต็มที่

ด้านการวัดผลและประเมินผล อยู่ในระดับ ปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.10 อาจเป็นเพราะว่า ระบบการประเมินของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ขาดความเป็นมาตรฐานเมื่อเทียบกับระบบสากล ส่งผลต่อความคาดหวังของนิสิตชาวต่างประเทศในเชิงลบ สอดคล้องกับงานวิจัยของ (วิทย์กร เชิงกุล : 2551 : 161) ศึกษางานวิจัยเรื่องสภาวะการศึกษาไทยปี 2550/2551 ปัญหาความเสมอภาค และคุณภาพของการศึกษาไทย พบว่า การประเมินผลที่เน้นความก้าวหน้าของผู้เรียนแต่ละคน โดยให้ผู้เรียนมีส่วนประเมินผลด้วยตนเองได้หรือรับรู้ด้วยตนเองได้จึงเป็นวิธีประเมินผลที่ดีกว่าการสอบแบบเปรียบเทียบคะแนนกับคนอื่น ๆ

ด้านอาคารเรียนและสถานที่อำนวยความสะดวกต่างๆ อยู่ในระดับ ปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.05 อาจเป็นเพราะว่า นิสิตชาวต่างประเทศมีความคาดหวังต่อมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยด้านที่อยู่พักแบบถาวร แต่มหาวิทยาลัยกำลังอยู่ในระยะพัฒนาด้านอาคารสถานที่ ส่งผลต่อความคาดหวังของนิสิตในระดับปานกลาง สอดคล้องกับงานวิจัยของ (มาลี อินทร์ประเสริฐ: 2550) ศึกษางานวิจัยเรื่องความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อสภาพแวดล้อมในการจัดการศึกษาของคณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ พบว่า นักศึกษามีความพอใจต่อสภาพแวดล้อมในการจัดการศึกษาด้านอาคารสถานที่อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะว่า นักศึกษาวิศวกรรมศาสตร์ส่วนใหญ่ย่อมรับว่าบรรยากาศในห้องเรียนขนาดห้องเรียน ห้องปฏิบัติการ ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน สถานที่สำหรับบริการนักศึกษา ความสะอาดของอาคารทั้งภายในและบริเวณรอบๆ อาคาร สิ่งเหล่านี้จะเป็นส่วนหนึ่งในการเกื้อกูลต่อการเรียนของนักศึกษา ทำให้นักศึกษามีแรงจูงใจในการรักหวงแหน และภาคภูมิใจในสถานศึกษา

5.3 ข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษาการความคิดเห็นของนิสิตชาวต่างประเทศที่มีต่อการจัดการศึกษาในมหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เพื่อให้มีการจัดการศึกษาในแต่ละด้านให้มีความเหมาะสมและสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น คณะผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในเชิงนโยบาย

- 1) เนื่องจากมหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย มีวิทยาเขต วิทยาลัยสงฆ์ ห้องเรียนและสถาบันสมทบจำนวนมาก ดังนั้น ควรปรับปรุงหลักสูตร การจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนและประชาชนโดยทั่วไป
- 2) ควรจัดกิจกรรมเกี่ยวกับการจัดการศึกษาให้นิสิตชาวต่างประเทศรับรู้ และเข้าใจการจัดการศึกษาในมหาวิทยาลัยให้มาก
- 3) ควรจัดพิมพ์คู่มือการศึกษา กฎระเบียบ ข้อบังคับต่าง ๆ ของมหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยเป็นภาษาอังกฤษ เพื่ออำนวยความสะดวกต่อการติดสอบถามข้อต่ออาชีวศึกษาของนิสิตชาวต่างประเทศ
- 4) ควรมีการปรับปรุงสภาพภูมิทัศน์ห้องสมุด จัดวางหนังสือให้เป็นระเบียบเรียบร้อยน่าอ่าน มีคอมพิวเตอร์พอใช้ในการศึกษาค้นคว้าของนิสิต
- 5) ควรปรับปรุงพฤติกรรมการเข้าสอนและเลิกสอนของอาจารย์ให้ตรงเวลา มีเวลาให้แก่นิสิตเข้าพบ และมีความเคารพกับนิสิตที่เป็นชาวต่างประเทศด้วย
- 6) ควรผลิตสื่อการสอน เอกสารประกอบการสอน รวมทั้งวัสดุอุปกรณ์ประกอบการสอนของอาจารย์ให้ทันสมัยและเพียงพอกับความต้องการของนิสิต

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยในครั้งต่อไป

- 1) ควรศึกษาความพึงพอใจของนิสิตชาวต่างประเทศที่สำเร็จการศึกษาจากมหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยไปแล้ว และเข้ามาศึกษาในมหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
- 2) ควรศึกษาการติดตามผล จำนวนนิสิตชาวต่างประเทศที่สำเร็จการศึกษาจากมหาวิทยาลัยไปแล้วและมียานทำ เพื่อนำผลที่ได้จากการศึกษามาวิเคราะห์นิตินิตชาวต่างประเทศได้นำเอาความรู้ที่ได้ศึกษาไปใช้ประโยชน์ได้จริง
- 3) ควรศึกษาปัจจัยและปัญหาที่มีอิทธิพลต่อการจัดการศึกษาในมหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยที่มีต่อนิสิตชาวต่างประเทศ
- 4) ควรศึกษาพระราชการบัญญัติการศึกษาแห่งชาติทุกฉบับเกี่ยวกับการจัดการศึกษาอย่างละเอียดเพื่อเป็นฐานมูลของการจัดการศึกษาครั้งต่อไป